

Med overordentlig Energi skaffede han sig yderligere Adgang til den danske historiske Literatur, som kunde være af Betydning for hans Emne — endogsaa Skoleprogrammer og Afhandlinger i danske Amtstidsskrifter har han kunnet benytte — og lod det danske Materiale oversætte. Resultatet af de mange Aars Arbejde foreligger nu i et Værk paa over 500 Sider: *En Danemark. Les espagnols du Marquis de la Romana 1807—1808.* (Paris 1924).

I store Afsnit gør Forfatteren Rede for den hele militære og udenrigspolitiske Situation — allerede i 1891 har han udgivet et historisk Arbejde: *Les neutres* — og skildrer tillige Begivenhederne paa den pyrenæiske Halvø, som danner Baggrunden for Ekspeditionskorpsets Optræden. Bogens Hovedpart omhandler dog de fransk-spanske Troppers Afsendelse til Danmark og oplyser i alle Enkeltheder om de Forhandlinger, der knyttede sig til dets Organisation og Bestemmelse, saavel som om selve de dramatiske Begivenheder i Danmark. Selvfølgelig har Forfatteren haft megen Fordel, navnlig af Karl Smidts Arbejde om Spaniolerne i Danmark og Meddelelser fra Krigsarkiverne. For en ikke ringe Del er Bogen dog opbygget paa Studier af Arkivalier i de franske Arkiver.

En detaljeret Kritik vilde sprænge Rammerne for denne kortfattede Notits. Selvfølgelig kan der rettes Indvendinger mod Opfattelsen og ogsaa fremhæves, at Forfatteren ikke paa alle Punkter er à jour med Forskningens nyeste Resultater. Først og fremmest er der dog Grund til at fremhæve hans Flid og store Interesse for Emnet. Ikke mindst fordi Bogen gengiver saa godt som alle Aktstykker, fuldstændig eller i Udtog, i Originalsproget eller i Oversættelse, vil den altid være et Kildeskrift til Kendskabet om den mærkelige Episode. Ax. L.

Paa Foranledning af Direktionen for den *Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse* har Dr. phil. Eiler Nystrøm udarbejdet og i 1925 udsendt et pragtfuldt Værk, indeholdende en udførlig Skildring af Fondets Stiftere og deres Slægt, en Gengivelse af Stiftelsens Fundatser og testamentariske Bestemmelser samt en Redegørelse for dens Virksomhed.

Særlig Interesse frembyder Skildringen af de to Slægter, hvis Dygtighed og Nærsomhed tilvejebragte de store Midler. Baade den islandske Købmand Niels Hendriksen og Præsten Edvard Londemann var Mænd, som vilde frem paa den sociale Rangstige og ejede Betingelserne for at naa deres Maal. Den næste Generation, Henrik Hjelmstjerne og M. G. Rosencrone, naaede et langt Skridt videre, satte over Kløften, som skilte Borger- og Adel-

stand, og avancerede frem til høje Embedsstillinger. Hielmstjerne blev Kancelliasessor og Højesterets Justitiarius, Rosencrone endogsaa A. P. Bernstorffs Efterfølger som Udenrigsminister i 1780. Ingen af dem satte dog særlige Spor i deres Embedsvirksomhed. Deres Betydning beroede først og fremmest paa deres omfattende kulturelle Interesser og Iver for at støtte Tidens aandelige Bestræbelser. Ud fra sit omfattende Kendskab til det 18. Aarhundredes Danmark er det lykkedes Forfatteren at give et udmærket Billede af en Kreds, som har haft en ikke ringe Betydning og i mange Henseender indtager en Særstilling indenfor Datidens Overklasse. Ogsaa af Hielmstjernes og Rosencrones Embedsvirksomhed giver Forfatteren udførlige Skildringer og kan fremhæve adskillige nye Træk. Mærkeligt er det dog, at han slet ikke omtaler Hielmstjernes og Luxdorffs Protest mod Struensees administrative Reformer. Der havde maaske ogsaa været Anledning til at nævne den spydige Dom over Hielmstjernes Virksomhed i Kancelliet, som vistnok skyldes Memorialekspeditionssekretæren i Kabinettet Georg Zoëga, selv om den maaske ikke er fuldt retfærdig. Derefter skulde Hielmstjerne kun sjældent have været at finde i sit Embedskontor, dels paa Grund af sine mange Beskæftigelser, dels fordi han »als ein schwer reicher Mann nicht gerne chainirt seyn will«. »Nach so bewandten Umständen scheint dies Contoir mehr für Hielmstjerne und Debes [hans Stedfortræder] als die beyden Herrn fürs Contoir gemacht zu seyn«. (Den danske Centraladministration, udgivet i Anledning af den danske Kancellibygnings 200-Aarsdag. S. 348). I hvert Fald kan det dog ikke siges, at Hielmstjerne fra alle Sider karakteriseres som Mønstreret paa en Embedsmand.

Redegørelsen for Fondets Virksomhed viser, at neppe noget historisk Arbejde i de sidste to Menneskealdre har set Lyset herhjemme uden Bidrag af den store Formue, som den sidste Repræsentant for de to Slægter skænkede til almennyttige Formaal.

A. L.

Dansk Provinspresse, et stort, smukt Værk, som Provinsjournalistforeningen har udgivet i Anledning af sin 25-aarige Bestaaen, maa siges at omhandle en vigtig Side af den nyeste Tids danske Samfundshistorie.

Hovedafsnittet er en Fremstilling af Provinspressens Historie. Dens Forfatter er Landstingsmand, Redaktør J. V. Christensen, Ringsted. Han har overfor sit Emne staaet med en særlig praktisk Sagskundskab, og han har forstaaet at behandle det med god historisk Sans for de afgørende Udviklingslinjer, saaledes at der